

УДК 21.14

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.55.14>

ІДЕЯ ВІЧНОГО ЖИТТЯ АНТИЧНОСТІ, АБО У ПРОСТОРИ ФІЛОСОФСЬКИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЙ

Лілія Компанієць

*Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
філософський факультет, кафедра теорії культури та філософії науки
майдан Свободи, 4, 61022, м. Харків, Україна*

В статті обґрунтовується необхідність реанімації у людській свідомості аксіологічних аспектів людяності у сучасному світі (доброти, моралі, співчуття, людинолюбства, толерантності, милосердя та інших) через звернення до інтелектуальної скарбниці античної культури. Єгипетська та антична свідомість осмислюється як джерело релігійних ідей в тому числі і наступних поколінь, релігійних традицій та вчень.

Ідея вічного життя інтерпретується як ключовий навігатор світоглядного рівня в океані релігійних поглядів та уявлень, вибудовує шлях відродження надії на потойбічне майбутнє, інше життя в контексті розвитку вчення про безсмертя душі. Вона сприяє філософському переосмисленню екзистенційних проблем-питань людського існування (страху смерті, розпаду перед смертю, кризових станів і т.ін.), встановленню психологічного захисту перед подібними явищами, долає «внутрішній» дисбаланс, стан духовної невизначеності людини сучасної епохи.

Робота присвячена розкриттю світоглядного потенціалу духовних тем на прикладі інтелектуальних, духовних надбань античної культури. Проводиться переосмислення та розширення кола інтерпретацій ідеї вічного життя, виокремлення базових філософських тем, які сформувались в історії. Продовжує проводитися думка про те, що в сучасній повсякденній свідомості превалює спрощене розуміння релігійних ідей, уявлень, подекуди і перекоси в їх розумінні та сприйнятті.

Ідея вічного життя та Всесвіту в статті транслюється як матриця стародавнього світогляду, давньогрецьких уявлень. Ця ідея входила до структури античної свідомості, була розповсюджена на соціокультурному рівні.

Виокремлено додаткові контексти ідеї вічного життя. Розширено смислове навантаження відомого заклик античних часів, зроблена смислова світоглядна його переакцентуація в бік світовідчуття античних часів. Подолано «вузьке» його слововживання та тлумачення. Це дозволило розширити коло інтерпретацій ідеї вічного життя в тому числі і через ідею духовної еволюції. В епіцентрі смислового навантаження вислову викарбуваного на храмі: «Пізнай самого себе і ти пізнаєш Всесвіт та богів» міститься заклик до пригадування, воскресіння в пам'яті своїх минулих життів з метою пізнання властивостей своєї душі, для її зцілення, через культивування її чеснот, тобто її очищення та еволюції. Лише у такій формі стає можливим справжнє пізнання себе, відновлення втраченої цілісності душі, досягнення її досконалого стану та розвитку. Уявлення античного світу дозволили презентувати ідею вічного життя у розширеному вигляді як атрибут свідомості античної культури.

Ключові слова: вічне життя, Всесвіт, ідея, еволюція, духовність, антична культура.

Актуальність. На всіх етапах історіогенезу актуальними залишались проблеми духовного змісту. «Вічні» питання світоглядного рівня (вічного життя та його сенсу, спасіння, безсмертя душі, перевтілення та ін.) набували особливого свого загострення у свідомості представників різних культур у часи смут, кризових станів. Ситуації нестабільності та невизначеності і до тепер супроводжують людство, піднімають на поверхню інтелектуальної думки (в тому числі і сучасних вітчизняних реалій) необхідність переосмислення

значущості, переусвідомлення базових, ціннісних ідей духовного навантаження для майбутніх та сучасних поколінь.

У повсякденному світі продовжує гостро відчуватися нестача фундаментальних духовних засад людського існування як невід'ємної складової будь-якої цивілізованої культури.

Нівелювання аксіологічних аспектів людяності у сучасному світі (доброти, моралі, співчуття, людинолюбства, толерантності, милосердя та інших) повертає нас до необхідності їх реанімації у людській свідомості через звернення до надбань скарбниці античної культури, до переосмислення її як джерела релігійних ідей. Саме стародавня свідомість єгиптян та давніх греків була епіцентром, лабораторією духовних ідей. Останні на всіх етапах історії жили думку, надихали та культивували, конструювали духовну, моральну систему координат наступних поколінь, релігійних традицій, вірувань та певних спільнот. Геній античності (в особі Платона та інших її видатних представників) сформував матрицю засадничих ідей наступних релігійних традицій, які виконують і тепер соціокультурні, регулятивні функції цивілізованих спільнот (світоглядну, компенсаторну, терапевтичну, консолідууючу та ін.).

У контексті зазначених думок, ідея вічного життя, яке коловертається по великому колу Всесвіту, може стати однією із ключових духовних навігаторів в океані релігійних поглядів та уявлень, вірувань та ідей різних традицій. У такому ракурсі розгляду вона може реалізувати свої потенційні можливості, вибудовує шлях відродження надії на потойбічне майбутнє, інше життя в контексті розвитку вчення про безсмертя душі. Вона сприяє філософському переосмисленню екзистенційних проблем-питань людського існування (страху смерті, розпачу перед смертю, кризових станів і т.ін.), встановленню психологічного захисту перед подібними явищами, долає «внутрішній» дисбаланс, стан духовної невизначеності людини сучасної доби.

Стосовно ступеню розробленості обраної теми слід зазначити, що інтерес до ідеї вічного життя був присутній на всіх етапах історії розвитку інтелектуальної та повсякденної думки [1-9]. Її контексти кружили в релігійних поглядах представників первісних спільнот, давньоєгипетської культури. Спадкоємцями її смислового наповнення стали вчення видатних мислителів античного світу: Геракліта, Демокріта, Емпедокла, Платона, Піфагора, Плотіна, Прокла, Порфірія, Аристотеля та ін. Ідея вічного життя представлена в піфагореїзмі, платонізмі, античному неоплатонізмі, герметизмі, гностицизмі. У подальших своїх трансформаціях вона лаконічно вписалась у християнський містицизм, ренесансний неоплатонізм тощо.

Метою статті виступає переосмислення ідеї вічного життя, розкриття її смислового наповнення у вимірах античного світогляду, презентація та виокремлення домінуючих акцентів у її розуміннях, виявлення контекстуальних модусів існування в античній традиції.

У вимірах античного світу ідея вічного життя була притаманна інтелектуальній, повсякденній, масовій свідомості, тобто пронизувала буття стародавньої епохи. Її присутність фіксується у релігійному, містичному досвіді посвячених, ятромантів, у світобаченні філософів та служителів, пророків храмів [10, 5].

В давньогрецьку епоху джерелом її появи та поширення був феномен пророцтва, містичного трансу, екстазу. Мотиви та образи ідеї вічного життя на рівні повсякденної свідомості присутні були в античних уявленнях та віруваннях. Свого смислового «розквіту» вона зазнала у філософських поглядах та вченнях своєї епохи. Слослові рівні її буття проявлялись у світогляді різних мислителів античності. Розгортались вони через ідеї

«колообігу», «коловертання» (природи та душ), «відродження життя» у Всесвіті, через відповідні концепти [11-15].

На світоглядному рівні в античні часи межі між життям та смертю були прозорі. Смерть розглядалась як перехід духовних субстанцій в інше буття. Все тече, трансформується та повертається назад. Стародавні греки вважали, що у Всесвіті панує закон циклічності. Остання культивувалась в уявленнях про ритми народжень, смертей та відроджень. Ідею циклічності ми знаходимо у віруваннях античного світу у потойбічне життя, в уявленнях про світ, про безсмертя душі [10, 16].

Якщо зануритись в історію, то побачимо, що ідея вічного життя переходила від поглядів представників орфізму, герметизму до персоналій піфагореїзму та гностицизму. Її мотиви представлені у філософських студіях античності, у текстах Платона та Аристотеля. Свідченням її широкого поширення стала багатоваріантність форм її концептуалізації у філософських вченнях та поглядах.

В концептуальному відношенні саме в лоні античної культури ідея вічного життя була представлена в різних словотворчих формах. Це свідчить про її поширеність, існування як світоглядного принципу та переконання. В просторі античної епохи окреслена ідея отримала розгалужене смислове навантаження, увібрала в себе низку конотацій, есплікувалась через уявлення про душу, ідею безсмертя душі. Душа мислилась як певна духовна субстанція, яка може відокремлюватися після смерті колишнього тіла та вселяється в іншу фізичну оболонку. Не тільки душі людські коловертаються у Всесвіті. Ідея вічного життя лунала в роздумах мислителів про богів та духів, святих. Представники потойбічного світу повертаються до земного існування, отримують плоть. Домінуючою складовою ідеї вічного життя стала тема еволюції, яка «штовхає» душі до розвитку, пояснює мету їх життя.

Ці ідеї зародились в просторі стародавнього світу, отримали свій розвиток у течіях наступних часів.

Ідея вічного життя поступово розширювала свої смислові горизонти у ландшафті стародавнього світу, увійшла до структури свідомості людини тих часів.

Зануримось у більш детальне освоєння смислових вимірів давнини, в лабіринти уявлень та світовідчуття античних часів. Їх характерні риси світобачення перепліталися з ідеєю вічного життя, безсмертям.

В поглядах стародавнього грека світ був єдиним, неподільним. Всі його рівні були гранями одного цілого, включали в себе світ духовний та земний (живих та мертвих). Тобто світ богів та світ людей ніби взаємодоповнювали один одного. Кордонів між ними не існувало. У міфологічній свідомості стародавньої культури присутність надприродного відчувалась в усіх закутках буття. Всі прояви життя залежать від волі богів, усвідомлювались як божественні еманції. Все наділялося сакральним змістом. Виключно богами даровані людині розумність, знання та мудрість. Вважалося, що бог Аполлон відкривав людині шлях до пророчого бачення. Основний зміст його вчення бачився у відкритті людського духу. Це відбувається за допомогою оволодіння техніками екстазу та пророцтва. Віщування і мантичне божевілля Цицерон описував як божественну здібність, як божественний імпульс Яскравий представник своєї епохи Піфагор вважав, що душами заповнене все повітря. Навколо людей демони та герої, вічні сутності [10].

Надприродні здібності людини вважались засобом «доторкнутись» до вічності, Всесвіту, істини. Ідея вічного життя розкривається через тему духовного саморозкриття, вдосконалення людини. Саме представники вищого світу (вічного Всесвіту) впливають та керують еволюцією людства. Розуміння та усвідомлення останнього надихала мислителів,

філософів, містиків на встановлення духовного зв'язку з божественними сферами та богами.

В античній культурі особливим «засобом» встановлення містичного зв'язку з представниками вічного Всесвіту було пророче бачення та дар натхнення. Адептами цього феномену були жерці (жриці) у храмах, а також віщуни. Поруч із віщунами існували так звані ятроманти. Слово «ятрос» – означало цілитель, «мантис» – віщун. Їх вважали грецькими пророками. До ятромантів відносили філософів Емпедокла, Піфагора, Порфірія, Ямвліха та ін. Д. Лаертський зазначав, що всі найвидатніші філософи були посвячені в таїнства, містерії. Вони проходили навчання у давньоєгипетських жерців, магів та халдеїв. Більш того, автор зазначав, що всі видатні філософи в ті часи мали надприродні здібності.

Звісно, що окреслені явища ведуть свою давню історію з глибин первісної історії. Нагадують нам про містичний досвід перших шаманів, магів, мудреців. За думкою Діогена Лаертського всі вони були першими філософами [5, 10, 16].

Перші шамани відкрили (через свої екстатичні подорожі надприродними вимірами) уявлення про вічне життя, Всесвіт, вічне коловертання душ та духів, які впливають на земне буття. У всі часи свого роду «провідниками» ідеї вічного життя були посвячені різних часів. Феноменами античного світу були містичний досвід в різних формах свого існування. Це і феномен пророцтва, надприродного бачення, які культивувались в межах храмового служіння, явище «одержимості», «Аполлонівський екстаз» та пов'язані з ними уявлення. В стародавні часи вважалося, що служитель Аполлона осяяний духом вічного Всесвіту, як наслідок, пророчими, магичними силами. Жерці та містики тих часів мислились як одержимі богом, надприродним духом. У цих уявленнях сяє ідея вічного, безперервного впливу на обраних, людство, представників вічного універсуму. Ці контексти існували і в архаїчні часи. Вони презентували виміри буття ідеї вічного Всесвіту та його представників в уявленнях про духів дерева, рослинності, про втілення божественних істот в фізичну реальність. У храмах античні пророки передавали волю вічних богів.

Під кутом зору античних поглядів феномен пророкування можливо інтерпретувати як двері, які відкривають шлях до вічності, до розуміння існування вимірів духовного світу по яким мандрувала в екстатичному стані душа віщуна, жерця, чародія. У цьому сакральному стані посвячений «демонстрував» можливість бути у двох місцях одночасно. Йому приписувалася здатність спускатися до підземних сфер, повертатись у земний світ, вільно пересуватись у царстві Аїда, спілкуватись з померлими душами. Ідея вічного Всесвіту розгортається через уявлення міфологічної свідомості про Аїд. Останні зафіксовані лінгвістами в енциклопедичних джерелах. Так, давньогрецьке слово «Аїд» тлумачиться як невидимий, духовний світ. Він наповнений духами, богами та героями, які періодично мандрують по духовним та фізичним вимірам Всесвіту безкінечно [11-15].

Ідея вічного життя екстраполюється і на уявлення про людські душі та їх здібності. Такі, наприклад, як їх мандри в універсумі, коловертання та перехід з одного виміру в інші. Атрибутом людських душ вважалась здібність до пересувань. Своєрідною ілюстрацією можуть бути феномени виходу духу шамана з тіла і його повернення після трансу назад. А також втілення надприродних сутностей (духів) в тіло шамана після чого він починає прокувати про долі людей, людства і т ін.

Ідея вічного життя існувала під покрывами пам'яті цілителей, віщунів, мудреців, мислителів про їх минулі життя. Яскравим прикладом стає згадування Діогена Лаертського про філософа Емпедокла, Піфагора та ін., про їх минулі долі та форми втілення.

Ятромантами пам'ять про колишні перевтілення мислилася як умова самопізнання, як засіб отримання духовного знання (у тому числі і пізнання духовних, божественних світів), як спосіб зближення з божественною сферою, воскресіння в пам'яті душі стану до досвіду з метою повернення до нього.

У давньогрецькій традиції висловлювання «пізнай самого себе...» було викарбовано на дельфійському храмі, містило в собі глибинне значення, орієнтир на Всесвіт та богів. На жаль філософська думка наступних часів сконцентрувала свою увагу саме на першій фразі вислову та викреслила з подальшого смисловживання її продовження, яке, на мою думку, має велику значущість в розумінні світогляду античної епохи не в звуженому вигляді. На храмі дельфійського оракула було написано приблизно так: «Пізнай самого себе і ти пізнаєш Всесвіт та богів». Тобто зовсім інша смислова акцентуація ніж та, що отримала свій розвиток в ході історії. В ті часи окреслений заклик означав згадати та пригадати свої колишні життя, щоб пізнати себе у всій цілісності своїх минулих проявів (своєї душі, її якостей), переосмислити себе, виявити хвороби своєї душі. І, в такий спосіб, зцілити себе, обрати шлях зцілення. Під кутом зору філософії Платона знайти свій шлях удосконалення, спасіння, шлях до вічного життя [10].

Вважалося, що воскресіння в пам'яті (шляхом містичних умоспоглядань) своїх життів відкриває людині дорогу «до себе», до всебічного розкриття свого духу, сприяє усвідомленню людини про індивідуальні якості своєї душі (накопичені або проявлені) у різних життях. Через ці смисли і розумілась тема очищення душі і її еволюція. Розвиток в собі чеснот та нівелювання негативних проявів, віддача боргів веде до останніх.

Ідея вічного життя розгортається в уявленнях про вічні долі людські та богів. Вічний Всесвіт в особі своїх представників (богів) керує долями людей. Богині прядуть долі людські. А Гермес (син Зевса) проваджує душі померлих у царство мертвих, виводив їх з Аїду на землю. Вважалося, що він був головним чарівником. Вічна доля богів була пов'язана з земним світом у вигляді теми «смерті та відродження». Остання чітко простежується в легендах, релігійних переказах, міфах про богів. На їх рівні відбитки ідеї вічного життя присутні в оповідях про богів, що вмирають і відроджуються (богиня Персефона та її донька, Адоніс, Аттіс, Таммуз, Озіріс). Уявлення про періодичні зникнення богів, про їхнє сходження в Аїд становили міфологічну картину світу стародавніх часів. З цими віруваннями був пов'язаний культ Діоніса, який був поширений у Стародавній Греції. Його мислили як періодично зникаючого бога. Ритмічність його проявів відносить Діоніса до богів рослинності. Віруючі вважали, що Діоніс, як і інші боги рослинного світу, помирав і воскресав. На честь повернення Діоніса проводились свята, священні обряди. Вони збігаються із землеробським календарем. Щороку святкувалося повернення бога із царства Аїда, із царства тіней. Ідея вічного життя втілювалась в образі бога. Його зникнення (смерть) тлумачилось як його символічне помирання, а його поява (відродження) символізувала зародження, повернення життя, воскресіння. Звертає на себе увагу те, що поява Діоніса, його повернення не завжди пов'язувалося з певним часом року. Існувала думка про те, що він може з'явитися будь-коли (навіть взимку, а зникнути може і навесні [17]). Тобто ідея вічного життя, яке пронизує земне буття була притаманна античній культурі.

Існували різні варіанти міфу про Діоніса. Вони тісно пов'язані з ідеєю вічного життя (воскресіння). Ця ідея прописана в одного із сучасників Цицерона, який писав про три народження Діоніса. Перше народження від матері, друге зі стегна Зевса, а третє сталося коли Рея склала розчленоване титанами тіло, оживила його. Той же мотив простежується в іншій божественній парі Деметрі та Персефоні (божественній матері та її дочці), які

служили уособленням духу хліба (символізували зерна минулого врожаю і стиглі колоски нового року). Дж. Фрезер наголошував, що занурення зерна в лоно землі з метою його відродження в новому житті вело до осмислення могили як початку нового, прекрасного існування в іншому світі, відроджувало надію на безсмертя, вічного життя [18].

З вищесказаного видно, що ідея вічного життя має різні смислові виміри свого існування, розкривається через ідеї відродження та воскресіння, які ведуть нас у глибини історії, їх джерел, тобто у давньоєгипетські погляди (презентують первинні модуси її існування), які успадкувала антична епоха.

Ідея вічного життя охоплює два виміри свого здійснення (земний та небесний). У свій час Е. Тейлор зазначав, що тілесне воскресіння на небі або в царстві тіней за своєю суттю є переходом душі в інший світ [19]. В нашому аспекті стверджує ідею вічного коловертання душ. Дане твердження автора розширює смислове навантаження терміну «воскресіння» (як тілесне, що здійснюється на небі), входить в простір смислових значень ідеї вічного життя. В такій інтерпретації розширює її горизонти, ілюструє можливість її тлумачення через ідею відродження душі в Аїді (невидимій сфері, духовному світі), по той бік буття в іншій тілесності (духовній). Відродження душі (у її духовному тілі), її вічна доля продовжується у зоряному небі (яке мислиться як материнське лоно). Ці ідеї були притаманні і давньоєгипетським релігійним поглядам, а подальший свій розвиток отримують у містичних, релігійних вченнях та поглядах наступних часів.

Іншими словами, на рівні міфологічних сюжетів античних уявлень ідея вічного життя розгорталася крізь призму тем смерті та відродження, воскресіння. У такому вигляді вона укоренилася у міфопоетичній свідомості культури, вийшла на рівень універсальної моделі мислення [20].

В результаті здійснення дослідницької розвідки по горизонтах уявлень античної культури ми прийшли до наступних висновків:

Духовне світовідчуття античної епохи (на всіх соціокультурних рівнях її існування) було пронизане ідеєю вічного життя (Вічного Всесвіту). Остання була матрицею стародавнього світогляду, давньогрецьких вірувань, релігійних уявлень. Як наслідок, ця ідея пронизувала всі відсіки буття культури, входила до структури античної свідомості. На соціокультурному рівні ідея вічного життя розгорталась в межах містичних феноменів пророцтва в храмах, була поширена на рівні релігійних уявлень, вірувань культури. Її смисловий зміст розкривався в містичному досвіді храмових служителів, ятромантів. Ідея вічного життя презентувалась через надприродні здібності останніх, їх містичний досвід.

Додаткові контексти аналізованої теми розкрито у межах відомого заклик античних часів в його повному вигляді: «Пізнай самого себе і ти пізнаєш Всесвіт та богів». Це дозволило розширити коло її інтерпретацій. Метою життя є пригадування, воскресіння в пам'яті своїх минулих життів з метою пізнання властивостей своєї душі, зцілення, культивуації її чеснот, тобто її очищення та еволюції. На думку античних філософів, лише у такій формі стає можливим справжнє пізнання, відновлення втраченої цілісності душі, досягнення її досконалого стану «до втілення».

Уявлення античного світу демонструють ідею вічного життя у розширеному вигляді. У своїй сукупності вони розгортають смислові рівні існування аналізованої ідеї, дають можливість її презентувати як атрибут свідомості античної культури.

І нарешті, ми прийшли до висновку, що релігійні ідеї мають неминучий духовний потенціал, в різних модусах свого буття в історії вони сприяли вирішенню світоглядних питань, в них завжди є що висвічувати та перевірявати.

Список використаної літератури

1. Колодний А.М. Феномен релігії: природа, структура, функціональність, тенденції. Київ: Світ знань, 1999. 52 с.
2. Lewis H.D. The Self and Immortality (Philosophy of religion series). Palgrave Macmillan, 1973. 236 p.
3. Berger A., Berger J. Reincarnation: Fact or Fable? Northampton, England: Aquarian, 1991. 272 p.
4. Anderson J. The Evidence of Immortality. Toronto: The Blavatsky Institute, 1928. 148 p.
5. Стародубцева Л.В. Пам'ять і забуття в історії ідей: мнемонічна герменевтика культури: Автореф. дис. д-ра філос. наук: 09.00.04 / Л. В. Стародубцева. Х., 2004. 36 с.
6. TenDam H. Exploring Reincarnation: The Classic Guide to the Evidence for Past-Life Experiences. Random House: UK, 2003. 448 p.
7. Weiss B. Same Soul, Many Bodies: Discover the Healing Power of Future Lives Through Progression Therapy. Free Press, 2004. 240 p.
8. Newton M. Journey of Souls: Case Studies of Life Between Lives. Llewellyn Publications, 1994. 278 p.
9. Kompaniets L. Gefimmer Der Reinkarnationsidee im Spiegel Der Alten Kulturen. *Wyższa szkoła integracji europejskiej Kielecka wyższa szkoła ekonomiczno-prawnicza. Filozofia – Prawo – Kultura*. Szczecin. 2013. P. 6–18.
10. Компанієць Л. В. Ідея реінкарнації в світовій культурі. Київ: УАР, 2014. 312 с.
11. Шевченко В. М. Словник–дослідник з релігієзнавства. Київ: Наукова думка, 2004. 560 с.
12. Філософський енциклопедичний словник / укл. В. І. Шинкарук, Є. К. Бистрицький, М. О. Булатов, А. Т. Ішмуратов, П. Ф. Йолон, Г. П. Ковадло, А. М. Колодний та ін. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
13. Сучасний словник іншомовних слів / уклад. О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. Київ: Довіра, 2006. 789 с.
14. Словник біблійного богослов'я / за ред. Ксав'є Леон-Дюфура, Жана Люпласі та ін. Львів: Вид-во Отців Василян «Місіонер», 1996. 934 с.
15. Етимологічний словник української мови. В 7 томах / укл. Р. В. Болдирев, В. Т. Коломієць, А. П. Крищенко та ін. Київ: Наукова думка, 1982. Т. 1. А-Г. 631 с.
16. Diogenes Laertius. Lives, teachings, and sayings of famous. London: William Heinemann, G.P. New York: G. P. Putnam's sons philosophers, 1925. 551 p.
17. Mircea Eliade. History of religious ideas. Volume 1. From the Stone Age to the Eleusinian Mysteries. The University of Chicago Press, 1981. 508 p.
18. Frazer J. The Golden Bough: A Study in Magic and Religion: A New Abridgement from the Second and Third Editions. Oxford: Oxford University Press, 2009. 858 p.
19. Edward V. Tylor Primitive culture: researches into the development of mythology, philosophy, religion, language, art, and custom London: J. Murray, 1903. 471 p.
20. Компанієць Л. В. Реконструкція релігійних ідей: античність. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2023. Випуск 50, с. 45–51. <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.50.6>

THE IDEA OF ETERNAL LIFE IN ANTIQUITY, OR IN THE SPACE OF PHILOSOPHICAL INTERPRETATIONS

Liliia Kompaniets

V. N. Karazin Kharkiv National University,

*Faculty of Philosophy, Department of Theory of Culture and Philosophy of Science
Svobody Sq., 4, 61022, Kharkiv, Ukraine*

The article substantiates the need to resuscitate in human consciousness the axiological aspects of humanity in the modern world (kindness, morality, compassion, humanity, tolerance, mercy, etc.) through access to the intellectual treasury of ancient culture. Egyptian and ancient consciousness is understood as a source of religious ideas, including those of subsequent generations, religious traditions and teachings.

The idea of eternal life is interpreted as a key navigator of the worldview level in the ocean of religious views and ideas, building a path to revive hope for the afterlife, another life in the context of the development of the doctrine of the immortality of the soul. It contributes to the philosophical rethinking of existential problems-questions of human existence (fear of death, despair before death, crisis states, etc.), the establishment of psychological protection against such phenomena, overcomes the “internal” imbalance, the state of spiritual uncertainty of the modern man.

The work is devoted to the disclosure of the worldview potential of spiritual themes on the example of intellectual and spiritual achievements of ancient culture. The author rethinks and expands the range of interpretations of the idea of eternal life, identifying the basic philosophical themes that have been formed in history. The idea that a simplified understanding of religious ideas and concepts prevails in the modern everyday consciousness, and sometimes even distortions in their understanding and perception, continues to be held.

The idea of eternal life and the universe is presented in the article as a matrix of the ancient worldview, ancient Greek ideas. This idea was a part of the structure of ancient consciousness and was widespread at the socio-cultural level.

Additional contexts of the idea of eternal life are identified. The semantic load of the well-known call of ancient times is expanded, its semantic and ideological re-emphasis is made towards the worldview of ancient times. The “narrow” use and interpretation of the phrase was overcome. This allowed us to expand the range of interpretations of the idea of eternal life, including through the idea of spiritual evolution. At the epicenter of the semantic load is the phrase engraved on the temple: “Know thyself, and thou shalt know the universe and the gods” contains a call to recall, to resurrect the memory of one's past lives in order to learn the properties of one's soul, to heal it, through the cultivation of its virtues, that is, its purification and evolution. Only in this form does it become possible to truly know oneself, to restore the lost integrity of the soul, to achieve its perfect state and development. The ideas of the ancient world made it possible to present the idea of eternal life in an expanded form as an attribute of the consciousness of ancient culture.

Key words: eternal life, universe, idea, evolution, spirituality, ancient culture.